



MEREÄÄRSE SAVIKARJÄÄRI ELURIKKUSE KAVA

**AS KUNDA NORDIC TSEMENT
2022**

Elustikurühmade uuringud ja soovitused

Kiilid ja kahepaiksed: Liina Remm, Mihkel Rünkla (OÜ Rewild)

Imetajad: Jaanus Remm, Piret Remm, Kertu Jaik jt (OÜ Rewild)

Taimestik: Toomas Kukk, Thea Kull jt (Pärandkoosluste Kaitse Ühing)

Linnustik: Liis Keenberg, Andres Kalamees (Eesti Ornitoloogiaühing)

Kimalased ja suured päevaliblikad: Eve Veromann jt

Koostajad: Liis Keenberg, Andres Kalamees (Eesti Ornitoloogiaühing)

Konsultandid: Riin Hiie, Allar Aamer, Riho Iskül (AS Kunda Nordic Tsement)

Kujundaja: Sveta Bogomolova

Esikaane foto: Toomas Kukk



HEIDELBERGCEMENT



Kunda laht

Roogsaare laht

Mereäärne savikarjäär



Simunamäe

Kunda

Malla

ia-ämet

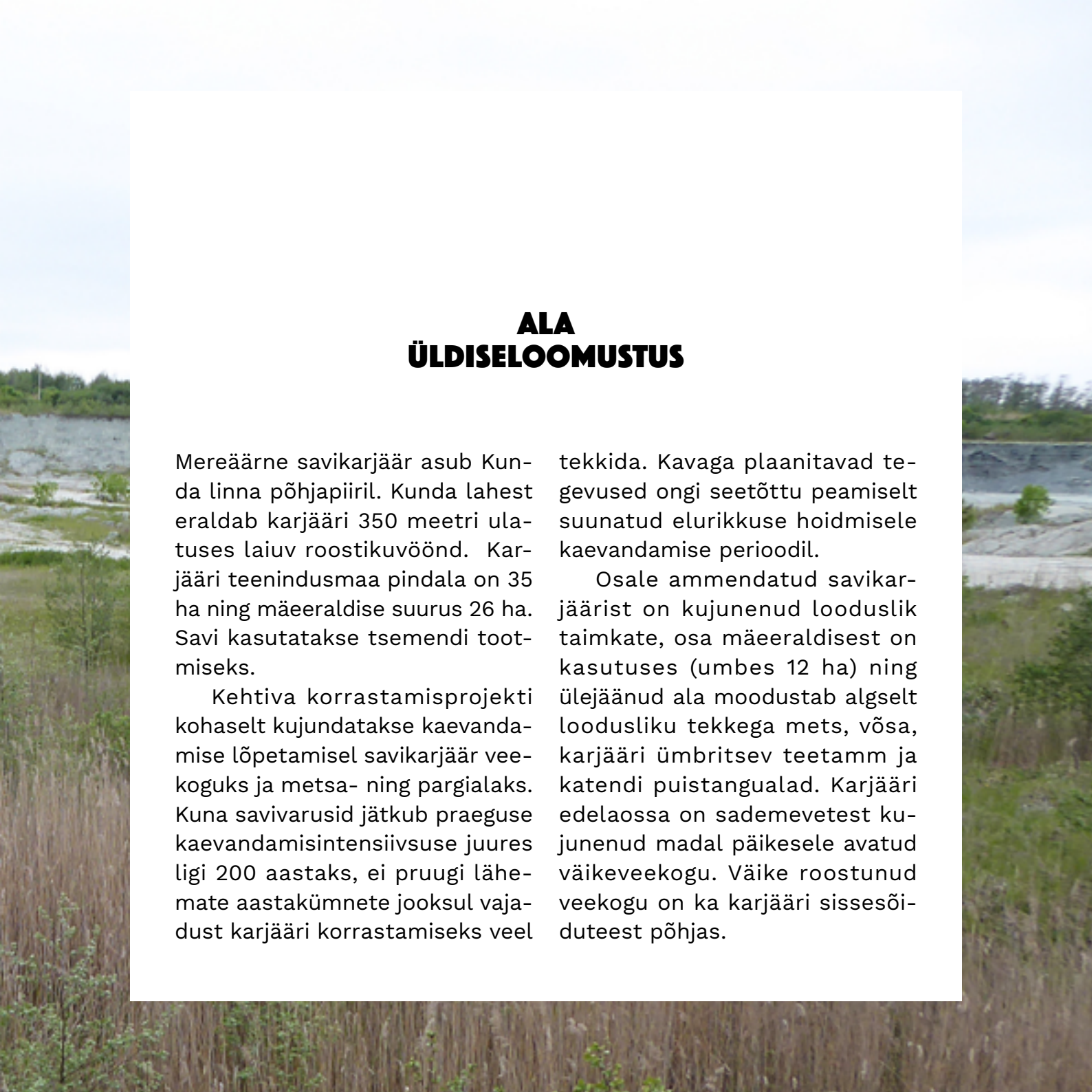
Villavere

küla



ALA ÜLDISELOOMUSTUS

Vaade karjäärile.
Foto: Toomas Kukk



ALA ÜLDISELOOMUSTUS

Mereäärne savikarjäär asub Kunda linna põhjapiiril. Kunda lahest eraldab karjääri 350 meetri ulatuses laiuv roostikuvöönd. Karjääri teenindusmaa pindala on 35 ha ning mäeeraldise suurus 26 ha. Savi kasutatakse tsemendi tootmiseks.

Kehtiva korrastamisprojekti kohaselt kujundatakse kaevandamise lõpetamisel savikarjäär vee-koogu ja metsa- ning pargialaks. Kuna savivarusid jätkub praeguse kaevandamisintensiivsuse juures ligi 200 aastaks, ei pruugi lähemate aastakümnete jooksul vajadust karjääri korrastamiseks veel

tekkida. Kavaga plaanitavad tegevused ongi seetõttu peamiselt suunatud elurikkuse hoidmisele kaevandamise perioodil.

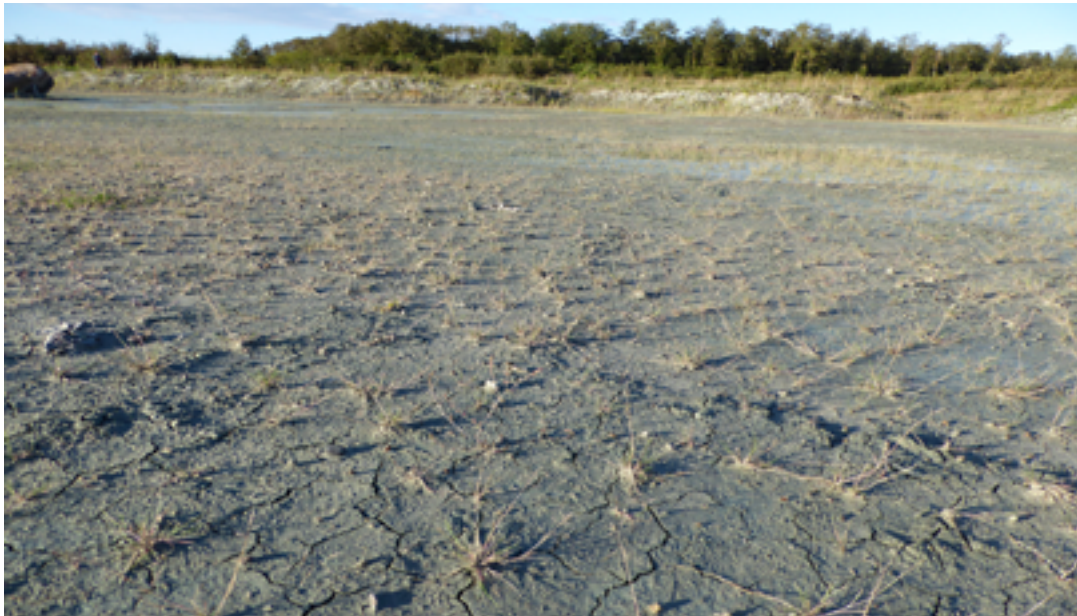
Osale ammendatud savikarjäärist on kujunenud looduslik taimkate, osa mäeeraldisest on kasutuses (umbes 12 ha) ning ülejäänud ala moodustab algselt loodusliku tekkega mets, võsa, karjääri ümbritsev teetamm ja katendi puistangualad. Karjääri edelaossa on sademevetest kujunenud madal päikesele avatud väikeveekogu. Väike roostunud veekogu on ka karjääri sissesõiduteest põhjas.

TAIMED

- 129 liiki soontaimi
- Kaitsealused liigid: kahkjaspunane sõrmkäpp ja ohakasoomukas (3. kaitsekategooria)
- Invasiivne võõrliik: kanada kuldvits (väike puhmas karjääri lõunaosa teetammi ääres, tõmmati välja).

- Eripärased liigid: rannaniitudele ja soolakutele iseloomulikud taimeliigid laiuv nadahein ja tõmmu soonerohi, mida roostunud ümbruskonnast enam ei leia.

Savikarjääri platoodel on levinud rohttaimeks laiuv nadahein, kes tavaliselt kasvab rannaniitudel ja -soolakutel Foto: Toomas Kukk





Kaitsealune hänilane pesitseb väikeveekogu lähedal liigendatud pillirootukas.
Foto: Liis Keerberg



Väiketüll eelistab hõredalt taimestunud või paljandunud alasid. Foto: Liis Keerberg

LINNUD

- 42 linnuliiki, neist 31 pesitsejad
- 3 kaitsealust pesitsejat – liivatüll, väiketüll, hänilane (3. kaitsekategooria)
- Enamik linnuliikidest pesitsevad karjääri puistutes, kaitsealused liigid aga kaevandatud ala paljandunud ja looduslikult taimestuma hakanud osas.



Põdra ja metskitse jäljed
savikarjääri põhjaosas.
Foto: Kertu Jaik

LOOMAD

- Välitöödel registreeriti 14 imetajaliiki
- Karjäär ja selle ümbrus sobib eriti hästi sõralistele – põdrale, metsseale, metskitsele.
- Väikeimetajatest on alal liikunud näiteks rebane, kährikkoer, valgejännes, mäger ja siil.
- Väikeveekogu kohal teevad toitumislende nahkhii-red.



Halljänesed leiavad
karjääris sobivaid elu- ja
toitumispaiku.
Foto: Liis Keenberg

KAHEPAIKSED

- 3 liiki 3. kaitsekategooria kahepaikseid: hariklik kärnkonn, rohukonn, tähnikvesilik.



Üks olulisimaid elurikkust toetavaid elemente on sademeveetoiteline väikeveekogu karjääri edelanurgas.
Foto: Liis Keerberg

KIILID

- 5 liiki kiile: metsa- ja pruun-tondihobu, suur-pigiliidrik, väike-pigiliidrik ja tanuliidrik.
- Kahepaiksete ja kiilide elupaigaks on karjääri edelaservas asuv sademeveetoiteline väikeveekogu ning karjääri sissesõiduteest põhja jääv väike roostunud veekogu.

TOLMELDAJAD

- 10 liiki kimalasi (78 isendit) Kõige arvukam liik oli kivikimalane.
- 5 liiki suuri päevaliblikaid (18 isendit), kõige enam leidus koerliblikat.



Koerliblikas kanarbikul.
Foto: Heiti Paves (CC BY-SA 2.5)



SOOVITUSED SAVIKARJÄÄRI MAJANDAMISEKS

Mereäärne savikarjäär – vaade lääneküljest.

Foto: Kertu Jaik

SOOVITUSED SAVIKARJÄÄRI MAJANDAMISEKS

- **Säilitada** karjääri edelanurgas asuv **väikeveekogu**, mis on oluliseks elu- ja toitumispaiaks kahepaiksetele, kiilidele, lindudele, ning joomiskohaks imetajatele. Vett pumbata ära nõ leebemal režiimil.
- Kõige olulisem on **vältida vee-
kogu reostumist** (arvestades karjäärist lõunas asuva tööstusjäätmete prügila vahetut lähedust). Veekogu ümbrust on oluline hoida avatuna.
- Mereäärse karjääri sissesõidust põhjas asuva väikeveekogu lõunaküljes on soovitatav **5 aasta tagant võsa lõigata**. Värskest lõigatud ja kasvama hakkavat võsa aitavad kindlasti tõrjuda ka Mereäärse karjääri elupaigana kasutavad jänessed.
- Kui on tarvis veekogu **tühjaks pumbata**, siis teha seda vahemikus **augustist märtsini**, sest kevadel ja varasuvisel perioodil on väikeveekogude elurikkus suurim. Kui vesi püsib aastaringselt, tekib ka mitmeaastase arengutsükliga liikidel nagu paljud kiilid, võimalus veekogu kasutada.
- Karjääri **sissesõidutee servad**, kus on praegu kõige enam tolmeldajatele sobivaid toidutaimi, **ei vaja praegu korrastamist**.
- Kui mäeeraldisel ja selle tee-

nindusmaal asuvas puistus on vajalik teha raiet, siis planeerida **raietööd väljaspool lindude pesitsusperioodi 1. aprill - 30. juuli.**

- Väiketülili, liivatülili ja hänilase **pesitsusalal vältida pinnasetöid 1. maist 30. juunini.** Pesitsusala kaevandamise ajal mitte taimestada.
- **Vältida** karjääris **suletud**

püstloodsete seintega aukude teket, kuhu imetajad ja kahepaiksed võivad lõksu jääda ja hukkuda.

- Soodsaim aeg **pumpade täielikuks seiskamiseks** karjääris oleks **augustis-septembris**, mil kahepaiksed on veel aktiivsed ja saavad alalt lahkuda ning linnud enam ei pesitse.



Karu jäljed savikarijääris.
Foto: Piret Remm



SOOVITUSED KAITSEALUSTE LIIKIDE JA OLULISTE ELUPAIKADE SEISUNDI SEIREKS

Kahepaiksete ja kiilide ekspert välitöödel.
Foto: Liis Keerberg

SOOVITUSED KAITSEALUSTE LIIKIDE JA OLULISTE ELUPAIKADE SEISUNDI SEIREKS

- Kahepaiksete elupaiku on soovitatav inventeerida üle aasta, et jälgida võimalikke muutusi oluliste sigimispaikade ja liigilise koosseisu osas. Lisaks võiks uurida, kus kahepaiksed talvituvad, et hoiduda olulisemate talvituspaikade häirimisest. Kiile võiks inventeerida kolme aasta tagant, et jälgida, kas ala asustavad looduskaitsealiselt olulised liigid, et siis vajadusel nendega tööde planeerimisel arvestada. surmalõksuks kujuneda. Selleks on soovitatav kaardistada ühekordse uuringuna väljapääsud ja ohtlikuks osutada võivad augud ning otsustada kaardistamise tulemuse ja soovituste alusel täiendavate väljapääsude rajamise vajaduse üle. Pidada seejuures silmas potentsiaalset konflikti maaspesitsevate kaitsealuste linnuliikidega – mida rohkem väljapääse, seda rohkem pääsevad ligi ka röövlomad.
- Oluline on, et ei tekiks suletud püstloodsete seintega auke, mis võivad maismaaloomadele



SOOVITUSED KARJÄÄRI KORRASTAMISEKS

Mereäärse savikarjääri vanem, ammandatud osa on kattunud soostunud niidule omase taimestikuga ning võsastub halli lepa ja pajudega. Foto: Toomas Kukk

SOOVITUSED KARJÄÄRI KORRASTAMISEKS

- Kui karjäärist saab kaevandamise järgselt veekogu, on oluline kujundada sellele **madalaveelisi alasid**, kus saaksid kasvada veetaimed ning mis pakuksid elu- ja toitumisaipa lindudele, selgrootutele, kahepaiksetele ja imetajatele
- Ala korraatamisel metsa- või pargialaks jätta ammendatud karjääriosa ning puistanguaalad (kasvõi osaliselt) **looduslikule arengule**.
- Istutuse või külvi korral kaasata valikusse kindlasti **kevadel vara õitsevaid pajusid** (remmelgaid) ja **vahtraid**, mis meelitavad ligi hulgaliselt putukaid ja on olulised talveunest ärgeanud nahkhiirtele energiavarude taastamiseks. **Lehtpuudesse** (haab, pärn, saar) tekivad ajapikku **sobilikud õõnsused** lindudele ja nahkhiirtele.
- Kui puistu on veel noor, on oluline paigaldada spetsiaalseid **nahkhiirtele** mõeldud alt avatud varjekaste.



ELURIKKUSE KAVADE SAAMISLOOST

Karjääri sissesõidutee ääres leidub tolmeldajatele sobilikke toidutaimi.
Foto: Eve Veromann

ELURIKKUSE KAVADE SAAMISLOOST

Elurikkuse kavade loomise idee on kasvanud välja rahvusvahelise kontserni Heidelberg Cement Group ja rahvusvahelise linnukaitseorganisatsiooni BirdLife International koostööst, mida viivad Eestis ellu Heidelberg Gruppi kuuluv AS Kunda Nordic Tsement ja BirdLife'i partneriks olev Eesti Ornitoloogiaühing. Koostöö aluseks oli ühine tõdemus, et kaevandustööde hoolikal planeerimisel saab vähendada kaevandamise mõju maastikele ning bioloogilisele mitmekesisusele. Kaevandamise käigus tekivad sageli erinevatele elustikurühmadele, sh kaitsealustele liikidele sobilikud ajutised elupaigad, mistõttu on väga olu-

line nendega majandustegevuses arvestada. Selleks luuakse Heidelberg Cement Gruppi kuuluvate kaevandusettevõtete karjääridele koostöös ekspertidega elurikkuse kavad, mis sisaldavad soovitusi karjäärides kaardistatud loodusväärtuste hoidmiseks nii kaevandamise ajal kui korrastamisel.

2016. aastal sõlmisid AS Kunda Nordic Tsement ja Eesti Ornitoloogiaühing koostööleppe, mille eesmärgiks oli koostada Aru-Lõuna paekarjäärile, Mereäärse savikarjäärile ja Ubja põlevkivikarjäärile elurikkuse kavad ning viia eelnevalt läbi selleks vajalikud elustikurühmade uuringud.

ELURIKKUSE KAVADE ALUSUURINGUTENA ON LÄBI VIIDUD JÄRGMISED INVENTUURID:

[Taimkatte ja taimestiku inventuur Aru-Lõuna paekivikarjääris, Ubja põlevkivikarjääris ja Mereäärse savikarjääris.](#) Pärandkoosluste Kaitse Ühing (2016)

[Kahepaiksete ja kiilide ning nende elupaikade inventuur Aru-Lõuna paekivikarjääris, Ubja põlevkivikarjääris ja Mereäärse savikarjääris.](#) OÜ Rewild (2017)

[AS Kunda Nordic Tsement Aru-Lõuna lubjakivikarjääri, Mereäärse savikarjääri ja Ubja põlevkivikarjääri linnustiku inventuuri aruanne.](#) Eesti Ornitoloogiaühing (2018)

[Kunda karjäärade imetajate ning nende elupaikade inventuur.](#) OÜ Rewild (2019)

[Kimalased ja suured päevaliblikad AS Kunda Nordic Tsement karjäärides. Tolmeldajate uuringu aruanne.](#) Eve Veromann jt (2020)

Inventuuride läbiviimist ja elurikkuse kavade koostamist koordineeris Eesti Ornitoloogiaühing. AS Kunda Nordic Tsement poolt olid tööde korraldusel ja infovahetusel abiks Riin Hiie, Riho Iskül ja Allar Aamer.

Põdra jälg Mereäärse karjääris.
Foto: Jaanus Remm

